

Yeter Ki Zihin Ve Gönüller(İmiz) Engelli Olmasın
Gönderen Kadir Hatipoglu - Mayıs 05 2023 01:00:00

YETER Kİ ZİHİN VE GÜNLÜK OLMAŞIN İnsan, varlıklar arasında en güzel ve en iyisi bir konuma sahiptir. İster ruhen ve bedenen sağlıklı, isterse maddi;telacirc; olduğu bir rahatsızlık sebebiyle engelli olsun, İslâm'ın anlayışına göre bütün insanlar saygı ve hürmete Iâyiktir. Yüce Allah, insanları iman, Salih amel, güzeli ahlâk, ibadet ve itaatleri veya inkâr, şirk, nifak, isyan ve kötüdavranışları, takva veya zulüm sahibi olup olmamaları açisinden değerlendirir; onları servetleri, ırkları, renkleri, cinsiyetleri, dilleri, nesepleri, fizyolojik yapıları, engelli veya sağlıklı oluşları açisinden değerlendirmez. Hangi insan engelli olmak ister ki! Bilinen ve algılanan şekliyle engellilik gerçekten zordur.

“Engelli” kavramı genelde fiziksel veya zihinsel anlamda mahrumiyeti ya da yetersizliği ifade için kullanılmaktadır. Şu kadar var ki bu anlam bakış açisına göre farklılık arz edebilmektedir. Manevi açidan bakıldığından bu bağlamda yoksunluk da belki insan için en güzel zücü engellilik olarak değerlendirilebilir. Hak, hukuk tanımayan, vicdan ve gönlü kararmış, kirlenmiş, akli ve zihinsel melekeleri negatif/yaratılmış gayesine aykırı düşüncelere mahkûm bir insanın hakikate erememesi engellilik değil midir? Buna karşın engellik kavramı gündeme geldiğinde hemen hepimizin aklına öncelikle fiziksel ya da zihinsel açidan engelli insanlar gelmektedir. Şüphesiz bu algılamayı haklı çıkaracak türden gerekçelerimiz de yok değildir. Işığı, güneşi, tabiatı görememe, konuşulanları duyamama, konuşamama, akledememe, kavrayamama, hayatın hemen her safhasında bir başkasına bağımlı olarak yaşamaya mahkûm olma, kısaca bedensel veya zihinsel engellik elbette insan için sabrı gerektiren meşakkat dolu bir serüvendir. Ancak hemen ifade edelim ki, din, böyle konumdaki kimselere gerekli sabrı göstererek imtihanı kazanmaları durumunda önemli vaatlerde bulunmuştur. Her şeyden önce Yüce Yaratan, لاَيُكَلِّفُاللهُنَفْسًااِلاَّوُسْعَهَا “Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemez” buyuruyor.[\[1\]](#) Var olusal açidan sorumlu bir varlık olarak yaratılan insanın[\[2\]](#) nihai hedefi Yüce Yaraticının rızasını kazanmaktır. Diğer taraftan ışığı göremeyen görme engelli ile hakikati göremeyen, konuşma engelli ile vüsatı ile orantılı hakikati dillendiremeyen aynı konumda mıdır? Kur'an-ı Kerim’de, fiziksel veya zihinsel yetenek/hassalardan mahrum kimselerin kınandığına dair herhangi bir ayet yer almazken, Allah’ın kendilerine verdiği akıl, görme, konuşma, işitme gibi fizikî ve zihنî hassaları olumlu ve gereği gibi kullanmayanların kınandığı ayetler mevcuttur. Nitekim ilahi çağrıyi, imanı benimsemeyenler hakkında, وَاِذَارَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَاَجْسَامُهُمْ يَقُوُواتَسْمَعْلِقَوْلِهِمِ

18; كَاَنَّهُمْ
خُشُبٌ
مُسَنَّدَةٌ
يَحْسَبُونَ
كُلَّ
صَيْحَةٍ
عَلَيْهِمْ
هُمُ
الْعَدُوُّ
فَاحْذَرْهُمْ
قَاتَلَهُمُ
اللهُ اَنَّى
يُؤْفَكُونَ
nbsp;“Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider, konuşurlarsa
sözlerini dinlersin. Onlar sanki duvara dayanmış kütükler gibidir...”[\[3\]](#)
nitelemesi, dinin “insan” tasavvuru konusunda bir fikir vermektedir. Gönül
ve idrak yoksunluğu ya da “hiç”ligi farklı bir benzetme ile kınanmıştır. Aynı
şekilde Allah’ın mesajlarına iltifat etmeyip gönülden benimsemeyenlerin
وَلَقَدْ
ذَرَأْنَا
لِجَهَنَّمَ
كَثِيرًا
مِنَ
الْجِنِّ
وَاْلاِنْسِ
لَهُمْ
قُلُوبٌ لاَ
يَفْقَهُونَ
بِهَا
وَلَهُمْ
اَذَانٌ لاَ
يَسْمَعُونَ
بِهَا “onların kalpleri vardır ama anlamazlar;
gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler…”[\[4\]](#)
Şeklindeki nitelemelerle ayette yer olması, engelli kavramının kapsamına farklı bir açılım
getirmektedir. Dinimizde, gözü görmediği, kulağı işitmediği, lisanı
söyemediği halde, ahlakî güzellikleri yakalamış, gönül ve vicdanı
safiyetini korumuş insanların, fiziksel anlamda görmeye, duymaya, konuşmaya sahip
bulunmaması bir eksiklik olarak telakkî edilmemiştir. Kur’an-ı Kerim’de Hz.
Peygamberin ahlakının yüceliğine vurgu yapılması[\[5\]](#), Rasulüllah’ın da
ahlakî güzellikleri tamamlamak üzere gönderildiğini ifade etmesi[\[6\]](#)
dinimizin “kâmil insan” tasavvurunda ahlakın temel hedef olduğuna işaret
etmektedir. Nitekim إِنَّ

اللّهَ َ
يَنْظُرُ
إِلَى
صُوَرِكُمْ
وَأَجْسَادِكُمْ،
وَلَكِنْ
يَنْظُرُ
إِلَى
قُلُوبِكُمْ
وَأَعْمَالِكُمْ “Yüce Allah, bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalplerinize ve amellerinize bakar. ”[7] hadisi de bu ifadelere zemin teşkil etmektedir. İnsanın var oluşunu anlamlı kılan, onun saygınlığına zemin teşkil eden iki olgu şüphesiz zihin ve gönül dünyasıdır. Diğer bir ifadeyle aklî ve kalbî melekeler, insanı insan yapan önemli değerlerdir. Din, iman, kutsal, sevgi ve kin, bireysel ve toplumsal hayatı olumlu-olumsuz oluş adına sergilenen tavır ve eylemler, insanın sahip olduğu bu iki olgu odaklıdır. Onun içindir ki Kur’an’da hep aklın işlev-işlevsizliği, vicdanın/gönlün kararması ve katılaşmasından söz edilir. Geçekten vicdani duyu ve refleksleri aşınmış ya da iptal olmuş insan ile söz konusu duyu ve reflekslerin işlevsel olduğu insan aynı konumda değerlendirilmez. Böyile bir değerlendirmenin referansı ister din olsun ister olmasın, insanî erdemler açisinden bakıldığından sonuç değişmeyecektir. Gerçekten zihin veya gönül dünyamız, diğer insanlarla ve Yüce Yaratıcıyla ilişkilerimizin şekillenmesinde ve onların Allah katındaki değerinin tespitinde önemli ve can alıcı bir konuma sahiptir. Gönül ve zihin dünyamız, kabın içerisinde olanı yansıtması misali, âdeta bizim aynamız, davranışlarımıza yön veren mihenk taşı niteliğindedir. Bu itibarla zihni ve gönlü kirlenen insanın hareket ve davranışları da doğal olarak kirlilik eksene oturacaktır. Buna karşılık zihin ve gönül sarayını güzelliklerin süslediği kimsenin eylemleri de bu erdemler ekseninde şekillenecektir. Aslında kalp, gerek insanlarla gerekse aşık varlıkla olan ilişkilerde belirleyici bir konuma sahiptir. Güzellikler açisinden imanın, sevginin, aşıkın, hayatın odaklandığı merkezdir kalp. Aynı zamanda o, kinin, öfkenin, nefretin, küfrün de merkezi olabilecek bir özelliğidir. Güzellikler veya kötülükler adına onun hâkim eğilimi, bütünüyile bizi esir alabilmektedir. Onun cezp edici alanına giren gören göz, görmez olur, duyan kulak duymaz olur, meydan okuyan akıl, akletmez olur. Öyile ki hayat ve memat, varlık ve yokluk, âdeta ona kilitlidir. O, fiziksel açidan işlevsiz hâle geldiğinde nasıl hayat duruyorsa, manevi alanda da kalbin işlevsiz hâle geliş, Rahmet Peygamberinin söylemi ile Allah’a sağlanacak bir durumdur. Zira böylesi kalbin ve onun etrafında şekillenen kişiliğin, bireysel ve toplumsal ilişkilerinde kırmızıçizgileri yoktur ya da yok olmaya yüz tutmuştur. Bu çizgilerin sadece dinî alanla sınırlanırması, “kalp” formuna yüklenen anlam ve misyonun daraltılmasıdır. Oysa bu kırmızıçizgilerin belirlenmesinde, insanı insan yapan ahlakî ve insanî değerler bütünün kapsam dışı bırakılması insan tasavvurunun eksik algılanışıdır. Cana kıymanın, hırsızlığın, fuhşun, ilişkiler bütününde sahtekârlığın, kul ve kamu haklarının ihlal ve gaspının. Yüz kızartıcı kabul edilen diğer şuçaların, insanın zihin ve gönül dünyası ile ilintisinin olmadığı söylenebilir mi? Sadece din eksenli

düşünler in değil hemen herkes tarafından
“kırmızı izgiler” olarak nitelendirilebilecek bu ve benzeri hususların işlenmesine “dur” diyecek gümeli /vicdan/sağduyu/iman yoksunluğu bir engellilik telakki edilemez mi? Çağımızda terör ve şiddetin, savaşların, akitilan masum kanların temelinde bu tür hassalarını kullanmak istemeyen vicdanı kararmış insanların paylarının ne derece yüksek olduğu ızahtan varestedir. Bu bağlamda insanlığın karşı karşıya kaldığı vahim bir o kadar da ürpertici tablolar karşısında hemen herkesin, “yeter ki zihin ve gönüller engelli olmasın” serzenişinde bulunduğu açktır. Fiziksel ve zihinsel engellileri gören her sahib-i vicdan, şüphesiz gönlünün derinliklerinden gelen bir sızıntıyla “yazık” terennümünde bulunur. Oysa asıl yazık diyeceğimiz kitle, dünyayı yaşanamaz hâle getiren maneviyat engellileridir ki, onlara çekilecek “yazık” ve “ah”ların dozajı oldukça ça yüksektir. Ve hemen aklimiza, “#1575;#1615;#1608;#1604;#1614;#1574;#1616;#1603;#1614;#1575;#1604;#1617;#1614;#1584;#1616;#1610;#1606;#1614;#1591;#1614;#1576;#1614;#1593;#1614; #1575;#1604;#1604;#1607;#1615;#1593;#1614;#1604;#1614;#1609;#1602;#1615;#1604;#1615;#1608;#1576;#1616;#1607;#1616;#1605;#1618;#1608;#1614;#1587;#1614;#1605;#1618;#1593;#1616;#1607;#1616;#1605;#1618;#1608;#1614;#1575;#1614;#1576;#1618;#1589;#1614;#1575;#1585;#1616;#1607;#1615;#1604;#1618;#1594;#1614;#1575;#1601;#1616;#1604;#1615;#1608;#1606;#1614; İşte onlar, Allah’ın kalplerini, kulaklarını ve gümeli zlerini mühürlediği kimselerdir. İşte onlar gafillerin ta kendileridir.”[\[8\]](#),
#1608;#1614;#1604;#1614;#1602;#1614;#1583;#1618;#1584;#1614;#1585;#1614;#1604;#1616;#1580;#1614;#1607;#1614;#1606;#1617;#1614;#1605;#1614;#1603;#1614;#1579;#1616;#1610;#1585;#1611;#1575;#1605;#1616;#1606;#1614;#1575;#1604;#1618;#1580;#1616;#1606;#1617;#1616;#1608;#1614;#1604;#1607;#1615;#1605;#1618;#1602;#1615;#1604;#1615;#1608;#1576;#1612; #1604;#1575;#1614;#1610;#1614;#1601;#1618;#1602;#1614;#1607;#1615;#1608;#1606;#1614;#1576;#1616;#1607;#1614;#1575;#1608;#1614;#1604;#1614;#1607;#1615;#1605;#1618;#1602;#1615;#1604;#1615;#1608;#1576;#1612; #1604;#1575;#1614;#1610;#1615;#1576;#1618;#1589;#1616;#1585;#1615;#1608;#1606;#1614;#1576;#1616;#1607;#1614;#1575;#1608;#1614;#1604;#1614;#1607;#1615;#1605;#1618;#1602;#1614;#1614;#1587;#1618;#1605;#1614;#1616;#1607;#1614;#1575;#1608;#1614;#1593;#1618;#1610;#1615;#1606;#1612; #1604;#1575;#1614;#1610;#1615;#1576;#1618;#1589;#1616;#1585;#1615;#1608;#1606;#1614;#1576;#1616;#1607;#1614;#1575;#1608;#1614;#1604;#1614;#1607;#1615;#1605;#1618;#1602;#1614;#1614;#1584;#1614;#1575;#1606;#1612; #1604;#1575;#1614;#1610;#1614;#1587;#1618;#1605;#1614;#1616;#1607;#1614;#1593;#1615;#1608;#1606;#1614;#1576;#1616;#1607;#1614;#1575; “…onların kalpleri vardır ama anlamazlar; gümeli zleri vardır ama gümeli mezler; kulakları vardır ama işitmezler…[\[9\]](#)Ayetleri gelmektedir ki bu ayetler, insanın manevi anlamda

engelliliğinin/yoksunluğunun tablosunu gayet anlamlı bir biçimde gözler önüne sermektedir İşlevsiz hâle gelen kalp/gönül veya zihne bağlı olarak dış dünyaya açilan pencerelerimiz olan göz ve kulaklarımıza da fonksiyonlarını yitirebilmektedir. Açık bir ifadeyle göz bakar, ama işin sırrına ve hakikatine sirayet edemez. Kulak işitir ama gerçeklere iltifat etmez. Bilgi ve algılama organlarımız olarak niteleyebileceğimiz kulak ve göz ile kalp arasındaki bu ilişkisi şu âyette daha açıkça görmekteyiz:

اَفَلَمْ
يَسِيرُوا
فِى
اْلاَرْضِ
فَتَكُونَ
لَهُمْ
قُلُوبٌ
يَعْقِلُونَ
بِهَا اَوْ
اَذَانٌ
يَسْمَعُونَ
بِهَا
فَاِنَّهَا
لاَ تَعْمَى
اْلاَبْصَارُ
وَلَكِنْ
تَعْمَى
الْقُلُوبُ
الَّتِى فِى
الصُّدُورِ
”
[10] Bu ayet ekseninde düşünüldüğünde gerçekte
gözlerin değil kalplerin kör olacağı, kulakların değil gönlün sağır olacağı
sonucunu çıkarmak hiç de zor değildir. Dolayısıyla kalbin kör oluşu,
düşünce ve duygular, söz ve eylem körlüğünü/yürek
kirliliğini beraberinde getirecektir. Oysa Yüce Yaratıcı göz, kulak, kalp bunların her
birini belirli bir görev icra etmeleri için insana bir nimet olarak vermiştir. Nitekim
وَاللهُ
اَخْرَجَكُمْ مِنِ
اُمَّهَاتِكُمْ لاَ
تَعْلَمُونَ
شَيْئًا
وَجَعَلَ
لَكُمُ
السَّمْعَ

وَاْلاَبْصَارَ
وَاْلاَفْئِدَةَ
لَعَلَّكُمْتَشْكُرُونَ
Allah sizi, analarınızın karnından siz hiç bilmez durumda iken
çikardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi.”[\[11\]](#)
Ayetlerinde bu husus dile getirilmiştir. Görüz, duyarız, kalbimizin ve zihnimizin
derinliklerinde bunları test eder, doğru ve yanlış, iyi ve kötüye karar veririz.
Kur’an’da, gönül ve zihin engelliliğine kişinin olumlu ya da olumsuz
eylemlerinin, ihlal ettiği kırmızıçizgilerin neden olduğu belirtilir.
كَلاَّ بَلْ
رَانَ عَلَى
قُلُوبِهِمْ
مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ
 “Hayır hayır! Doğrusu onların kazanmakta oldukları kalplerini
paslandırmıştır.”[\[12\]](#) Sevgili Peygamberimiz de وإنَّ
في الْجَسَدِ
مُضْغَةً
إذَا
صَلَحَتْ
صَلحَ
الْجَسَدُ
كُلُّهُ، أَ
وهِيَ
الْقَلْبُ
 “…Dikkat edin. Vücudunuzda bir çığneç et parçası
vardır. Eğer o sağlıklı/fonksiyonel olursa vücudun tamamı sağlıklı olur. Şayet o
bozuk/şılevsiz olursa vücudun tamamı bozuk olur. Haberiniz olsun bu et parçası
kalptir.”[\[13\]](#) hadisiyle, Kur’an’ın önemli bir misyon yüklediği
merkez olan kalbe/yüreğe aynı paralelde vurgu yapmıştır. İnsanın, yaratılış ve var oluş
amacı ile örtüşmeyecek türden negatif davranış biçimleri sergilemesinde,
kararmış bir vicdanın/gönlün/aklin önemli bir etken olduğu açiktir. Başka
bir deyişle bu tür eylem, gönül/kalp/yürek kirliliğinden
kaynaklanmaktadır. Küçümsenemez ama çağımızda kirlilik denildiğinde
öncelikle ekolojik dengenin bozulmasında etkin olan çevre kirliliği hemen akla
gelmektedir. Oysa ahlakî değerlerdeki erozyon, insanlardaki gönül ve zihin
kirlilikleri üzerinde durulması gereklİ önemli sosyal ve toplumsal olgulardan biri belki
de en başta gelenidir. Zira hemen her kirliliğin, karanlığın temelinde kırلنeden
kalplerin/yüreklerin ve de zihinlerin önemli bir etken olduğu inkar edilemez.
Hiçbir değer tanımayan insan, sadece çevre için değil, toplumun/insanlığın

huzur ve gümeli;veni aceedil;isinden da bümeli;yüuml;k problem teşkil etmektedir. Zira sorgulanma/hesap bilincinden uzak, ölütesini hedeflemeyen, ölütekinin hakkını düşümeli;şüuml;nmeye insanların neler yapabileceklerini her an gümeli;zleme imkacı;nına sahibiz. Aslında,

اَفَرَاَيْتَ مَنِ

اتَّخَذَ

اِلَهَهُ

هَوَيهُ

وَاَضَلَّهُ

اللهُ عَلَى

عِلْمٍ

وَخَتَمَ

عَلَى

سَمْعِهِ

وَقَلْبِهِ

وَجَعَلَ

عَلَى

بَصَرِهِ

غِشَاوَةً

فَمَنْ

يَهْدِيهِ

مِنْ بَعْدِ

اللهِ

اَفَلاَ

تَذَكَّرُونَ “Ey Muhammed! Hevâ ve hevesini tanrı edinen, bilgisi olduğu halde Allah’ın şaşırttığı, kalbini muuml;huuml;rlediği, gümeli;zuuml;nuuml; perdelediği kimseyi gümeli;rduuml;n muuml;…?”[14] Ayeti, buuml;tuuml;n hislerimize ve aktarılanlara gayet veciz bir şekilde tercuuml;man olmaktadır. Servetlerin, şehvetlerin, kural ve sınır tanımayan nefislerin, makamların, duuml;nya haz ve lezzetlerinin, cehaletin kouml;r ettiği akıl ve gümeli;nuuml;llerin, sosyal ve toplumsal ilişkilerde sıkıntısı çekilmiyor mu? Oysa çağımız insanı olarak ders ve ibret alacak muazzam bir tarihsel birikime ve tecruuml;beye sahibiz. Ama bu tecrübenin doğru okunmasında ve hayatı geçirilmesinde, gümeli;ren, duyan, hissededen vicdana/kalbe/gümeli;nle ve de ders çikaran akla oldukçaça ihtiyaçç vardır. Materyalizmin alabildiğine etkinleştiği çağımızda, Allah’a gümeli;nuuml;l vermiş muuml;minler olarak herhalde kendimizi bu zihin/gümeli;nuuml;l engelliliği bağlamında test etmemiz, sorgulamamız ve de ilahîöğretiler ekseninde durum tespiti yapmamızın kaçınılmaz olduğu da bir gerçektir. Özluuml; ifadesiyle manevi anlamdaki bu engellilik, gümeli;nluuml; masivadan arındırma, kendine gelme/kendini bilme/farkında oluş ile nihayet bulabilir. Zihinsel ve gümeli;nuuml;l safiyeti, yaratılışın esrarını ilişkilerine kadar hissetme ve kavrama, söz konusu engelliliğin âdeta panzehiridir. Ne olduğunu, ne olacağını, yaratılış hikmet ve gayelerini idrak ederek zihinsel ve içsel duygularına ve de eylemlerine bu eksende yön vermek, belirtilen engelliliğin önemli bir basamağını teşkil eder. Rabbim yeter ki zihinlerimizi ve gümeli;nuuml;llerimizi engelli eylemesin… Not: Bu vaaz, Diyanet Aylık Dergi Temmuz 2009 sayısında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Dr. Ya&şar Yiğit tarafından yazılan yazıya ilave ve Vaaz şeklinde duuml;zenleme yapılarak

hazırlanmıştır. [\[1\]](#) Bakara suresi & 286 [\[2\]](#)
Kiyâme, 36 [\[3\]](#) Münafikûn, 4 [\[4\]](#) A’râf, 179 [\[5\]](#) Kalem, 4
[\[6\]](#) İbn Hanbel, Müsned, II, 381 [\[7\]](#) Buharî, Nikâh: 45, Edeb: 57, 58,
Ferâiz: 2; □□Müslim, Birr: 28-34, (2563-2564); [\[8\]](#) Nahl, 108 [\[9\]](#)
A’râf, 179 [\[10\]](#) Hac, 46 [\[11\]](#) Nahl, 78 [\[12\]](#) Mutaffifîn, 14 [\[13\]](#)
Müslim, Müsakat 107, (1599); Ebu Davud, Büyû 3 [\[14\]](#) Câsiye, 23

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)